

A Pamano zúgása (Les veus del Pamano)

Traducció a l'hongarès de Tomcsányi Zsuzsanna

1

Aznap, amikor feledésre ítélték a nevét, nagyon kevesen jártak az utcán. Akkor is kevesen lettek volna, ha nem esik, mert a legtöbben úgy gondolták, jobb, ha azt a látszatot keltik, mintha nekik édesmindegy volna, és valamelyik ablakból, vagy a kertkapu mögül lesték az eseményt, a keserves időkre emlékezve. A polgármester kijelentette, hogy a szakadó eső ellenére megtartják a ceremóniát; de azt már nem tette hozzá, hogy a politikai szilárdság e megnyilvánulása mögött valójában az áll, hogy két órára találkozót beszélt meg egy ügyfelével Sortba, ahol a Rendé vendéglőben pompás rizottó várja őket, amelynek már a gondolatára is összefutott a szájában a nyál. Ő bizony igazi Bringué, és az egész falunak, benne a Képes háznak is meg akarta mutatni, hogy a ceremóniát akkor is megtartja, ha özönvíz zúdul alá az égből. Megtörtént hát a csere, a polgármester, az előljárók, a jegyző és két fényes esőkabátos, vállalkozó szellemű, eltévedt turista jelenlétében, akiknek fogalmuk sem volt róla, mi történik, de folyamatosan fényképezték a hegylakók különös szokásait, és persze ott volt a nélkülözhetetlen Serrallac, no meg Báscones asszony is, bár senki sem értette mit keres ott, az ég szerelmére, egy ilyen eseményen. Frenocolopexia. A négy csodaszép táblát Jaume Serrallac készítette halványiszürke márványból, és a fekete felirat eleganciája szemrevalóbb utcákhoz, épebb falakhoz és csinosabb faluhoz illett volna. A „*Franco generalissimusz utca*” tábla helyébe a „Francesc Macià elnök utca” került. A „*José Antonio utcát*” „Fő utca” váltotta fel, a „*Spanyolország tér*” feliratot „Fő térre” cserélték, a „*Fontelles falangista utca*” helyett pedig azt a táblát tették fel, amelyen az állt „Középső utca”. Mivel minden elő volt készítve, a lyukak kifúrva, Serrallac pedig ugyancsak értette a dolgát, és nem kevés gyakorlatot szerzett a diktatúra kimúlását követő utcanévtábla-cserékben, az egész úgy ment, mint a karikacsapás. Az utolsó tábla, Fontelles falangistáé azonban sehogysem akart lejönni a helyéről, így aztán ott a falon kellett kalapácsütésekkel összetörnie. Aztán a gyászos történelem romjait bedobta a szeméttartóba, a Batalla ház előtt. Fontelles falangista darabkáinak néma, tehetetlen sikolya összemosódott

azzal az alig hallható nyögéssel, amely a Képes ház tornácán szakadt fel, annak a mozdulatlan, merev alaknak a torkából, aki a korlátba kapaszkodott, és akit a macskákon kívül senki sem vett észre. A Rasa domb tetejéről két alaposan bebugyolált öregasszony (az egyik valószínűleg matuzsálem) figyelte a ceremóniát. Amikor meggyőződtek róla, hogy Serrallac alaposan összetörte a régi táblát, lassan lesétáltak a Középső utcán, egymásba karolva, megbámulva minden házat, az ablakokat, a kapukat, és olykor egy-egy rövid, személyes megjegyzést tettek, talán hogy leplezzék a zavarukat, mert tudták, hogy a házakból sok szem lesi őket, ugyanolyan lopva, ahogy az utcájuk nevének kicserélését figyelték. Amikor a szeméttartóhoz értek, belenéztek, mintha meg akarnának győződni valamiről. Az előjárók csoportja már a Francesc Macià utcán baktatott a Fő tér felé, ahol a program szerint, az utolsó táblacserénél, a polgármester úr szól majd néhány szót a megbékélés szelleméről, amelyet a régi nevek visszahelyezése jelképez. Attól a perctől fogva, amikor az utca visszanyerte szokásos csöndjét, Torenában többé senki sem emlékezett Oriolra, és a házakból néma, megkönnyebbült sóhaj szállt fel, mert mindenki arra gondolt, végre eltűnik a sok viszály egyik jelképe. Annak az árnyak a kivételével, aki a Képes ház tornácán a szemüvegét törölgette, és arra gondolt, megálljatok csak, majd meglátjuk, ki nevet utoljára, a faluban senkinek sem jutott többé eszébe Oriol Fontelles, mígnem huszonnégy évvel később szóba nem került, hogy le kellene bontani a régi iskola magányos, hasznavehetetlen épületét, hogy a falu rendezettebben léphessen be a huszonegyedik századba.

Ahogy várható volt, Sort iskolájának igazgatónője Tina Brost javasolta a feladatra; menjen el Torenába, és hivatalosan szemlélje meg a régi iskola berendezését, mert kiállítást készültek rendezni a tanszerek történetéből, és abban a kis épületben biztosan jónéhány kincs akad. Ósdi tankönyv meg ilyesmi. Minthogy könyvet készült írni, kinevezték az iskola hivatalos kutatójává. Így esett, hogy Tinának, akinek egészen máson járt az esze, a kedve ellenére, három nap alatt kétszer is fel kellett mennie Torenába, groteszk, piros Citroen Kacsájával. Nem tudhatta, hogy éppen az alatt a tábla alatt állt meg, amely huszonnégy évvel korábban visszaadta a Középső utca eredeti nevét, és bement a község házára az iskola kulcsáért, de ott azt mondták, hogy nincs náluk, mert a kőművesek már munkához láttak, és amikor falu szélén, a Triador dombra vezető út mentén álló épülethez ért, látta, hogy a palatetőt már javában bontják. Nem sokat teketóriázott, elővette a kisebbik fényképezőgépét,

az érzékenyebb filmmel, és a gyérülő alkonyi fényt kihasználva csinált három felvételt az épületről. Egyiken sem látszottak a tetőn dolgozó munkások. Valamelyik fotó talán tényleg jó lesz a könyvébe. Talán. Szerencsére a kőművesek a mosdók felől kezdték a bontást. Volt ideje átnézni a tanteremben álló két szekrényt, volt ideje összepiszkítania a kezét sok év porának ragadós feketeségével, pusztulásra ítélt egy csomó hasznavehetetlen papírt, de megkegyelmezett egy tucat tankönyvnek, amelyek ugyan őskori pedagógiát tükröztek, de a kiállításra nagyon is jók lesznek, és hallgatta a kőművesek kalapácsütéseit, amelyek hamarosan semmivé porlasztják az épületet. Az egész összegyűjtött anyag kényelmesen belefért abba a kartondobozba, amit Sortból hozott magával. Hosszan álldogált az ablakban, és a semmibe meredve azon tűnődött, nem méltóságán aluli-e, amit az iskola elhagyása után tenni készül. Valószínűleg az, de Jordi nem hagyott számára más választást. Még két percig tátotta a száját; nincs más választása. Jaj, Istenem, miért olyan ez a Jordi, amilyen, és miért olyan Arnau is, amilyen? Miért nem beszélnek otthon soha semmiről, miért ilyen zárkózottak, miért kerül Arnau egyre távolabb, annyira, hogy napokig haza sem jön, aztán csak általánosságokban mondja el, kikkel jár. Hosszú ideig kavarogtak benne ezek a keserű gondolatok, aztán felsóhajtott, körülnézett, és újra Torena üres iskolájában találta magát. Nagy erőfeszítéssel megpróbált nem gondolni arra a kettőre, főleg Jordira nem. Akkor jutott eszébe, hogy megnézzze a tanári asztal fiókjait is. Az elsőben a láthatatlan emlékaradaton kívül, amely el is illant, ahogy kinyitotta a fiókot, csak néhány forgács maradt egy valamikor régen kihegyezett ceruzából. A másik kettőben nem maradt semmi, még emlékek sem. A piszkos ablak mögött komótos-lassan bealkonyult, és hirtelen rádöbbsent, hogy egy ideje abbamaradt a kopácsolás.

A tábla alján volt egy kis krétacsonk. Megfogta, és nem állhatta meg, hogy használja is; gömbölyű, tanítós betűkkel felírta a dátumot: csütörtök, 2001. december 13. Megfordult, mintha a korhadt padokban nebulók ülnének, és el kellene mondania, mit tanulnak majd aznap. De csak állt ott, tátott szájjal, mert a terem végében nyíló ajtóban meglátott egy borostás képű kőművest, ahogy a szájában cigarettával, az egyik kezében szivardobozzal, a másikban viharlámpával, szintén szájátva bámul. De aztán nyomban magához tért:

- Tanárnő kérem... Mi mára végeztünk, mert már nem látunk. Visszaviszi a kulcsot?

Közelebb lépett a lámpással, a fénnel meg a portól fehér farmernadrágjához erősített kulcsosomóval, és Tina úgy látta, mintha az egyik gyerek hozná ki az ellenőrzőjét, ő pedig mindig is abban az iskolában tanított volna. A kőműves letette a szivardobozt az asztalra.

- Ezt a tábla mögött találtuk.
- E mögött a tábla mögött?

A kőműves a táblához ment, és félrehúzta; bár úgy tűnt, a falhoz van erősítve, fájdalmas csikorgással elmozdult vagy két arasznyira, és mögötte előbukkant egy sötét kis lyuk. Odatartotta a lámpást.

- Ebben ni.
- Akár a kalózok kincse.

A kőműves visszatolta a táblát a helyére.

- Iskolai füzetek - mondta, és megkopogtatta a doboz fedelét. A viszonylag épen maradt szivardobozt fekete zsineg fogta össze.

- Megtarthatom?
- Kidobtam volna.
- Itt tudná hagyni a viharlámpát?
- Ha itt marad, halálra fagy - figyelmeztette a munkás, és odaadta a lámpást.
- Jól fel vagyok öltözve. - Aztán a lámpásra mutatott: - Köszönöm.
- Ha elmegy, fordítsa rá a kulcsot, és hagyja a lámpát a bejáratnál. Majd holnap megtaláljuk.

- Meddig tart a bontás?
- Holnap megleszünk vele. Ma csak előkészítettük. Nem nagy ügy ez a rozoga kalyiba.

Aztán katonásan elköszönt, hanyagul a homlokához emelve az ujját. Becsukta maga mögött az ajtót, és a munkások fecsegése lassan távolodott a piszkos ablakon túl, míg végül olyan mély csend lett, hogy szinte hallani lehetett Elvira Lluís köhögését, azét a kislányét, aki az első padban ült, és ötvenhat évvel azelőtt halt meg tüdőbajban. Tina körülnézett. A viharlámpa fénye új, ismeretlen árnyakat teremtett. Rozoga kalyiba, gondolta, nem nagy ügy. Vajon hány nemzedéknyi gyerek tanult meg itt írni és olvasni? Még egy nap, és örökre eltűnik, sóhajtotta.

Visszament az asztalhoz, és máris rádöbrent, hogy a kőművesből bizony a próféta szólt: a tanterem máris olyan volt, mint a jégverem. A nappali fény egyre gyorsabban fogyott. A tanári asztalra tette a lámpát, és a kalózok kincsére gondolt.

Mi lett volna, ha egy csomó gyémánttal együtt rombolják le az iskolát... Kibontotta a fekete zsineget, és felnyitotta a dobozt: gyémánt helyett világoskék vagy világoszöld füzetek voltak benne, a színük már alaposan megfakult, és a fedelükön fekete betűkkel az *Irka* szó állt átlósan, folyóírással nyomtatva. Iskolai füzetek. Két, három, négy füzet. De kár, hogy nem gyémánt, sóhajtotta. És a szúró fájdalom hajszálpontosan, újra visszatért.

Kinyitotta az egyik füzetet: nyomban felfigyelt az egyenletes, harmonikus, jól olvasható kézírásra, amely minden oldalt teljesen megtöltött. Itt-ott volt egy-egy rajz is. Mind a négy füzet egyforma volt. Az elsőnek egy arckép volt a fedelén. Tina nem tudta, hogy Oriol önarcképe az, amelyet az iskolai mosdó tükre előtt rajzolt. Szomorú szemű férfi arca volt. A másodikon egy ház, alatta pedig a felirat: „Képes ház”. A harmadikon, lássuk csak... egy templom. A torenai Szent Péter templom. Meg egy kutya, afféle springer spániel, amelyiknél bánatosabb nézésűt Tina még sosem látott, és akinek a jelek szerint Akhilleusz volt a neve. Az utolsó füzetben pedig egy nő megkezdett, javított, ezerszer is átrajzolt, és végül félbemaradt arcképe látszott, száj nélkül, üres szemmel, akár a síremlék-szobrok, amelyeket Serrallac készít a műhelyében. Leült, és észre sem vette, hogy a lehelete ködként gomolyog a hidegben, mintha el akarná rejteni a négy újonnan felfedezett füzetet. Hol hallotta már ezt a nevet? Nemrégiben találkozott vele. Mintha valaki a napokban beszélt volna róla.

Tina Bros kíváncsian olvasni kezdett, és nem tudta, de még csak nem is sejtette, mit vesz a nyakába. Az első füzet első oldalán kezdte, a bevezetéssel, amelyben az állt, drága kislányom, akinek a nevét sem tudom, de tudom, hogy létezel, mert láttam az egyik picit, aranyos kis kezedet. Szeretném, hogy ha majd felnősz, valaki odaadná neked ezeket a sorokat, hogy elolvashasd... Félek, hogy sok rosszat mondanak neked rólam, különösen anyád.